

In het land van de eeuwige zomer

Joseph Roth

In het land van de eeuwige zomer

Reportages uit Frankrijk

Vertaling Els Snick

Voorwoord Bart Van Loo

Tekeningen Joep Bertrams

Nawoord Ilse Josepha Lazaroms

Uitgeverij Bas Lubberhuizen

Inhoud

Nergens nog een vreemde – Bart Van Loo 7

I De witte steden (1925) 13

II In het Frankrijk van Le midi 92

III Reportages 127

Nawoord – Ilse Josepha Lazaroms 232

Nergens nog een vreemde

Natuurlijk kende ik Joseph Roth als de schrijver van het magistrale *Radetzky* (1932). Niet alleen vertelt deze roman hoe de Oostenrijks-Hongaarse dubbelmonarchie begin twintigste eeuw in elkaar stuikte, het is tegelijk een van de meest aangrijpende vader-zoonromans die ik las, het menselijk tekort uitgekristalliseerd tot een papieren meesterwerk. Op sublieme wijze bedrijft hij wat Balzac 'la grande petite histoire' noemt en slaagt hij erin het kleinsamenlijke met het universele te verweven. Als u deze zinnen per toeval in een boekhandel leest, koop dan niet alleen het boek dat u in handen hebt, maar ook Roths *Radetzky*. Dan hebt u in één klap de twee dimensies van zijn schrijverschap beet: Roth als romancier én als journalist. Dat hij in die tweede hoedanigheid boeiende teksten over *la douce France* had geschreven, wist ik niet, maar dat was buiten vertaalster Els Snick gerekend. Met haar onverzettelijke bevoegenheid sloot ze mij thuis op, posteerde zich aan de voordeur en bezwoer me niet naar buiten te komen vooraleer ik *In het land van de eeuwige zomer*. Reportages uit Frankrijk had gelezen. Dat een zelfverklaard francofiel en literatuurminnaar deze teksten niet kende, kon er bij Snick niet in. Haar stelling dat deze journalistieke teksten lezenswaardig zijn, bleek een pittig understatement. Nu eens is Roth ontroerend enthousiast, dan weer observeert hij messcherp. Het naoorlogse Frankrijk lijkt hem hoopvol te stemmen over de toekomst van de mensheid, al is die hoop onmisken-

baar door droefheid gekleurd. Tussen de regels lijken het patina van de nostalgie en de doem van de ondergang elkaar zachtjes te verteren.

Ondanks de ‘eeuwige zomer’ uit de titel schijnt de zon niet altijd in dit boek. Als Roth de trein neemt naar Saint-Quentin en Péronne reist hij in feite terug naar de Grote Oorlog die er acht jaar eerder afgepeigerd het bijltje bij neergooide. Zelf had Roth de wereldbrand als oorlogsverslaggever van redelijk dichtbij meegemaakt, zij het gelukkig voor hem op ‘tien kilometer buiten het schootsveld’. De afstand die hem eertijds van een wisse dood redde, overbrugt hij dit keer wel. Dat doet hij niet in zijn geboortestreek Galicië, maar in Frankrijk, op het terrein van de ‘vijand’. Saint-Quentin is een donkere stad vol schaduwen van ‘huizenlijken’ en Péronne wijst de weg naar eindeloze kerkhoven zonder kruisen waar ‘lijken de bodem voeden’. Als je op het slagveld van de Somme tussen veertigduizend dode soldaten struint, ‘word je makkelijk pacifist’.

Verkoolde en onthoofde bomen vormen in Roths ogen de akeligste oorlogsmonumenten, ‘elk voor zich een vernielde wereld, elke boomstronk het tegendeel van een boom, elk als zijn eigen galg (...) toevluchtsoord voor wormen en lood, nog steeds riekend naar brand en gas’. Toch schieten hier en daar alweer frisse twijgjes uit de versplinterde bomen. Ondanks het prille groen dat de oorlog allang vergeten lijkt te zijn, hoort Roth de bomen ‘kreunen als stervenden’ en de ‘takken kraken als geweergrindels’. De bomen veranderen onder Roths pen in een soort van wonderlijk vertakt archief dat uitgeput zijn wonden likt, voorzichtig het leven weer toelaat, maar beseft dat het de dood nooit te slim af zal zijn. We lezen hier niet zomaar het relaas van een slimme reporter die de juiste woorden vindt, hier is een literair jour-

nalist aan het woord die zich als ziener openbaart. In de kapotgeschoten Noord-Franse bossen beseft hij dat ellende en hoop, verleden en toekomst, dood en leven onlosmakelijk met elkaar zijn vervlochten.

De welhaast pantheïstische blik waarmee hij een ziel vermoedt waar anderen schouderophalend voorbijlopen, komt pas helemaal tot leven als de schrijver koers zet naar het land van de eeuwige zomer. 'Hadden die stenen geen ziel,' roept hij uit alsof hij zich net nog aan de poëzie van Victor Hugo heeft gelaafd, die grote Franse dichter die in de zwartste periodes van zijn bestaan eveneens bomen, wolken en stenen leven inblies. Het geheim van het azuren zuiden zit hem in het licht. Met haast dezelfde woorden waarmee de Zuid-Franse schrijver Alphonse Daudet in het wereldberoemde *Tartarin de Tarascon* (1872) zijn moederland beschreef, legt de in (het vandaag Oekraïense) Brody geboren Roth de vinger op de essentie van de Midi: 'De zon doet de details groeien en toenemen.' Huizen, monumenten, wegen en stenen 'hebben al honderden jaren zon opgeslorpt en weerkaatst', en zijn door al die overvloed gebleekt tot het stralende wit waar de auteur 'als kind van had gedroomd'.

Van het duister tuimelt Roth in het licht, een openbaring voor de man die 'een grauwe kindertijd in grauwe steden' sleet en enkel noordelijke nevel en mist heeft gekend. Als een betoverde enthousiasteling reist de schrijver-journalist steeds verder zuidwaarts, zonder dat die bevlogenheid zijn pen vertroebelt. Dat zowel de ernst van Hugo als de luim van Daudet door Roths pen stroomt, vervult ondergetekende met frisse vreugde en katapulteert hem terug naar zijn eigen verleden. Hij is weer vijftien jaar jonger en reist net als Roth door de

Midi, een rugzak vol boeken, de literatuur als bril en kompas. Maar Roths blik reikt verder dan literair en autobiografisch gespin.

Lyon, de ‘stad uit het midden’ die werkt én lacht, incarneert volgens Roth de overgang tussen de aangeboren discipline van het noorden en de natuurlijke spontaneïteit van het zuiden, maar hij beschrijft de stad vooral als een historische kijkdoos waar je moeiteloos door de eeuwen heen kan gluren en in één oogopslag in de oudheid belandt. ‘Ziedaar,’ roept hij uit, wijzend naar een inwoner van Lyon, ‘een Romein’. Verwonderd stelt hij vast hoe eeuwenoude stenen het moderne Lyon mee vorm hebben gegeven. Meer zelfs, hij benijdt de studenten die op weg naar school de grammatica van de klassieken dankzij inscripties kunnen toepassen.

Roth zoekt en vindt de bevestiging van waar hij zo’n grote behoefte aan heeft: de zekerheid dat de klassieke cultuur van de Romeinen en de christelijke erfenis van de Middeleeuwen niet helemaal aan flarden geschoten zijn, meer zelfs, nog steeds vergroeid zijn met de materiële werkelijkheid van het naoorlogse Frankrijk. Terwijl de schrijver met droeve ernst naar oeroude sporen zoekt, moet hij grinniken als hij in menig inwoner van Tarascon de oude Tartarin van Daudet herkent, het personage dat als geen ander de Provençaalse snoeverij incarneert. Deze aan Don Quichot schatplichtige tragikomische dimensie van het land van de eeuwige zomer is ‘de keerzijde van de van geschiedenis vervulde wereld’, de guitige sproet op Roths overwegend ernstige Midi.

In Avignon, de ‘witste stad ter wereld’, ontwaart de schrijver tegelijkertijd ‘Rome en Jeruzalem, Oudheid en Middeleeuwen’. De oude pausenstad vertoont volgens

Roth trekken van de ideale smeltkroes. De gedachte aan een universele *melting pot* wordt sterker naarmate hij verder de Provence binnendringt. Van de Feniciërs via Romeinen over Germanen tot de Fransen, de verstrengeling van rassen schijnt hem in deze streken zo evident dat hij verzucht dat 'elke persoon vijf rassen in zijn bloed heeft, oude en nieuwe'. In Marseille heeft hij het over 'de grote, onophoudelijke bloedvermenging van volkeren en rassen' en vermoedt hij een diepere betekenis in de chaos van de migratie die zich 'zichtbaar, lichamelijk en vlakbij voltrekt'. Het zijn woorden die galmen door de tijd, geschreven acht jaar voor Hitler de macht grijpt in Duitsland, een kleine eeuw voor de eenentwintigste eeuw het oude mechanisme van de volksverhuizing nieuw leven inblaast. Roth, die behoort tot een generatie die nog verwonderd 'naar een rouwstoet keek' en 'plots zelf in een massagraflag', schrijft na zijn Franse omzwervingen: 'Ik voel me nergens nog een "vreemde", sinds ik vijandelijke landen heb bezocht. Ik ga nooit meer "in den vreemde".' Hoe hoopvol zijn optimisme ook klinkt, het heeft iets onweerlegbaar desperaats. De werkelijkheid volstaat niet meer voor Roth, die obsessief zoekt naar tekenen dat het toch weer goed komt met de wereld. Enkel als hij door de bril van geschiedenis en literatuur kijkt, slaagt hij erin het povere heden weer aan te kleden met de gewaden van het oude Avondland.

Als Hitler aan de macht komt, gaat het steil bergafwaarts met Roths carrière. De voormalige sterreporter raakt aan lager wal en de man met de scherpe blik en warme empathie gaat ten onder aan drank. Amper drie maanden voor de Duitsers op 1 september 1939 Polen binnenvallen en de tweede wereldbrand ontvlamt, bezwijkt hij in het door hem zo aanbeden Parijs aan de gevolgen van een delirium tremens -- een triest symbool

van een instortende wereld. We zullen nooit weten hoe zijn pen de nieuwe gruwelen zou hebben geschetst, maar misschien kunnen we teruggrijpen naar een flits van luciditeit uit zijn Franse reportages. Alsof hij het geluid van de laarzen waarmee het onheil komt aange-marcheerd al hoort weerklinken, noteert hij dat de oude Barbaren na hun aankomst in het zuiden niet lang barbaars zijn gebleven: ‘Wie dit land binnenkwam met de bedoeling het in te nemen, werd zelf ingenomen.’ Het zijn woorden die verankerd zijn in de woelige geschiedenis van Galliërs en Germanen die hun taal, voorkomen en gastronomische voorkeuren te weke legden in een bad vol Latijnse kruiden. Woorden die een groot vertrouwen in oude cultuur uitademen. Woorden die ook reizende lezers de weg wijzen: kom hierheen, laat u be-roeren door de versmelting van heden en verleden, laat uw duistere kant bleken in het zuiderse zonlicht, alle hoop is nog niet verloren.

Bart Van Loo

I De witte steden (1925)

Ik werd op een dag journalist uit wanhoop over het vol-
slagen onvermogen van alle beroepen mij te bevredigen.
Ik behoorde niet tot de generatie van mensen die hun
puberteit beginnen en eindigen met het schrijven van
poëzie. Ik behoorde ook nog niet tot de nieuwe genera-
tie die volwassen wordt met voetbal, skiën en bokswed-
strijden. Ik kon alleen een eenvoudige fiets zonder
terugtraprem berijden en mijn dichterlijke talent bleef
beperkt tot precieze formuleringen in een dagboek.

Nooit vatte ik liefde voor iets op. Sinds ik kan denken,
denk ik harteloos. Als kind voederde ik spinnen met
vliegen. Spinnen zijn altijd mijn lievelingsdieren ge-
weest. Ze hebben van alle insecten, op de luizen na, het
meeste verstand. Ze zitten stil in het midden van zelfge-
maakte cirkels en vertrouwen erop dat het toeval hun
eten brengt. Andere dieren gaan op jacht. Van de spin
kun je zeggen dat ze verstandig is, dat ze zo veel wijsheid
bezit dat ze het wanhopige jagen van andere schepsels
als nutteloos en alleen het wachten als winstgevend be-
schouwt.

Ik heb altijd erg gehouden van verhalen over spinnen
en over gevangenen die in de sombere eenzaamheid van
hun cel met spinnen praten. Dat prikkelde mijn fanta-
sie, waaraan ik trouwens geen tekort heb. Ik heb me al-
tijd met volle overtuiging, maar nuchter aan mijn ver-
beelding overgegeven. Ik verwarde mijn fantasie nooit
met de werkelijkheid. En toch kan ik zo opgaan in mijn

fantasie, dat ik in een tweede, in een andere werkelijkheid terecht kom.

Op mijn dertigste kreeg ik eindelijk de witte steden te zien waarvan ik als kind had gedroomd. Ik had een grauwe kindertijd, die ik doorbracht in grauwe steden. Mijn jeugd verliep in de grijze en rode kleuren van het leger, van de kazerne, de loopgraaf en het veldhospitaal. Ik maakte reizen naar vreemde landen – maar het waren vijandelijke landen. Nooit had ik tevoren gedacht dat ik zo razendsnel, zo meedogenloos en zo gewelddadig een stuk van de wereld zou bereizen om alleen maar te schieten, en niet om iets te zien. Voor ik was beginnen te leven, stond de hele wereld voor me open. Maar toen ik aan mijn leven begon, was die open wereld verwoest. Ik had haar zelf met mijn leeftijdsgenoten verwoest. Kinderen uit andere, uit oudere of jongere generaties, kunnen een zekere samenhang vinden tussen hun kindertijd, hun volwassen jaren en hun oude dag. Ook zij maken verrassingen mee. Maar geen verrassingen die niet enigszins in het kader van hun verwachtingen liggen. Geen verrassingen die niet voorspeld hadden kunnen worden. Alleen wij, alleen onze generatie maakte de aardverschuiving mee, hoewel we sinds onze geboorte van een ongeschokte wereld waren uitgegaan. We voelden ons als iemand die de trein neemt om met het spoorboekje in de hand een grote reis te gaan maken. Maar een wervelwind blies onze trein de wijde wereld in en we stonden ineens op het punt waar we na tien kalme en opgewekte, leerrijke en schitterende jaren terecht hadden willen komen. We maakten alles al mee voor we nog maar iets konden meemaken. We waren toegerust voor het leven, maar het was de dood die ons in de armen sloot. We keken nog verwonderd naar een rouwstoet en plots lagen we zelf in een massagraf. We wisten meer dan

de bejaarden, we waren de ongelukkige kleinzoons die hun grootvaders op schoot namen om verhalen te vertellen.

Sindsdien geloof ik niet langer dat we met een spoorboekje in de hand in een trein kunnen stappen. Ik geloof niet dat we met de zekerheid van een op alles voorbereide toerist op reis mogen vertrekken. Het spoorboekje klopt niet, de informatie in de gids is verkeerd. De reisboeken zijn gedicteerd door een stomkop die denkt dat de wereld niet kan veranderen. Maar binnen één seconde is elk ding door duizend verschijnselen veranderd, verminkt, onherkenbaar geworden. Er wordt over het heden geschreven alsof alles door het verleden bepaald is. Men spreekt over vreemde volkeren alsof ze al uitgestorven zijn sinds de steentijd. Ik heb reisreportages gelezen met zo veel foute gegevens van zogenaamd betrouwbare waarnemers over landen waar ik gewoon heb (en die ik ken als mijn vaderland en die, wie weet, misschien zelfs mijn vaderland zijn). De 'betrouwbare waarnemer' is de slechtst denkbare verslaggever. Hij bekijkt alles met open maar starre ogen. Hij luistert niet naar zijn innerlijke stem. Dat zou hij beter wel kunnen doen. Dan kon hij tenminste schrijven over wat zijn eigen stemmen horen. Hij registreert de stem van dat ene moment waarop hij zich bevindt. Hij moet toch weten dat andere stemmen weerklinken zodra hij zijn post als luisteraar verlaat. En voordat hij het op papier krijgt, is zijn vertrouwde wereld al niet meer dezelfde.

En een woord verandert al van betekenis zodra we het opschrijven. Onze begrippen vallen niet langer samen met de dingen. De dingen zijn uit de strakke kleren gegroeid die we ze hebben aangemeten. Zo voel ik me nergens nog een 'vreemde', sinds ik vijandelijke landen heb bezocht. Ik ga nooit meer 'in den vreemde'. Dat is

een uitdrukking uit de tijd van de postkoetsen. Ik bezoek hooguit iets 'nieuws'. En stel ter plekke vast dat ik er al iets van afwist. Maar ik kan er geen 'verslag' van uitbrengen. Ik kan alleen vertellen hoe ik het heb ervaren en wat het met me deed.

Ik was nieuwsgierig om te weten te komen hoe het eruitziet achter onze schutting. Want we zijn omgeven door een schutting, wij die schrijven voor een Duits publiek. In Duitsland zijn begrippen heilig en onveranderlijk. We geloven aan vaste nomenclatuur. In Duitsland verschijnen de 'betrouwbaarste' reisgidsen, de 'degelijkste' reportages en studies. Wat geschreven staat is wet. Men gelooft wat er staat in een boek uit 1880. Terwijl je niet eens een boek uit 1925 kunt geloven. In Duitsland denkt men dat de woorden nog steeds hun oude betekenis van voor de oorlog hebben.

Aan de andere kant, achter de schutting, geloofde men nooit zo streng in de nomenclatuur. De dingen waren nooit zo vast afgebakend, hun kleren mochten lossier zitten. Niet alles hoefde eens en voor altijd vast te liggen. Achter de schutting is iedereen voortdurend in verandering. Wij noemen dat altijd 'ontrouw', en aanpassing is half 'verraad'.

Achter de schutting heb ik mezelf terugveroverd. Ik won de vrijheid om met mijn handen in mijn zakken, de garderobepenning op mijn hoed en een kapotte paraplu in de hand, tussen dames en heren, straatzangers en bedelaars te lopen. In het openbaar en in gezelschap zie ik er hetzelfde uit als thuis. Ik *ben* ook thuis. Ik proef de vrijheid me niet als een ander voor te hoeven doen. Ik speel geen rol, ik stel me niet aan, ik houd me niet van den domme. En toch val ik niet uit de toon. In Duitsland kan je niet anders dan uit de toon vallen als je geen rol

speelt, je niet van den domme houdt en je niet aanstelt. Doen of je neus bloedt of je aanstellen, dat is de treurige keus die ik heb, ook als ik geen deel uitmaak van een bepaald type, soort, geslacht, volk, stam of ras. We zijn gedwongen 'kleur te bekennen', en dan niet onze lievelingskleur, maar eentje van de officiële kleurenkaart. Anders zijn we 'onbetrouwbaar'. Het is typisch voor een benauwde samenleving dat ze het ondefinieerbare verdacht vindt. Het is typisch voor een open samenleving dat ze me laat zijn wie ik ben. Die samenleving heeft mij nog niet van een etiket voorzien. En al noemt ze me zus of zo, er is altijd nog speelruimte tussen het etiket en de lading die het dekt, want niet alles wordt letterlijk genomen. Wij nemen de wereld 'bij haar woord' en niet 'bij de zaak', omdat wij etiketten en ladingen door elkaar halen.

Daarom begrijpen wij de samenleving niet, daarom begrijpt zij ons niet. Aan de andere kant van de schutting is het vakantie. Heerlijk lange zomervakantie. Wat ik zeg, nemen de mensen niet letterlijk. Wat ik verzwijg, hebben ze gehoord. Mijn woord is nog lang geen beken-tenis. Mijn leugen nog lang geen karakterloosheid. Mijn zwijgen heeft niets raadselachtigs. Iedereen begrijpt het. Niemand lijkt mijn stiptheid in twijfel te trekken, ook al loopt mijn horloge verkeerd. Niemand baseert zijn oordeel over mij op wat ik bij me heb. Niemand controleert hoe ik mijn dagen doorbreng. Als ik een dag vermors, is dat mijn zaak.

Ik heb de witte steden teruggevonden zoals ik ze mij had ingebeeld. Je hoeft je dromen uit je kinderjaren maar terug te vinden om weer kind te zijn.

Het ging mijn verwachtingen te boven. Want mijn

jeugd ligt zo onherroepelijk ver achter mij, er ligt een wereldbrand tussen, een brandende wereld. Mijn jeugd is niet meer dan een schim, weggevaagd uit het leven; jaren die gestorven en begraven waren, niet voorbijgegaan. Wat daarna kwam, leek op een zomer zonder lente.

Ik kwam naar dit land met de argwaan die het gevolg is van een leven zonder jeugd. Mijn hele generatie is in dat opzicht 'argwanend'. En terwijl de ouderen ons elke dag 'wederopbouw' en 'positiviteit' op het hart drukken, lachen wij de superieure lach van hen die oorzaak, middel en slachtoffer van een vreselijke verwoesting zijn geweest. Als die ons maar niet zo stom had gemaakt, dan zouden wij wel vertellen wat 'wederopbouw' betekent! We geloven zo weinig in wederopbouw dat we zelfs niet in staat zijn uit te leggen waarom het onmogelijk is. De vader die zijn zoon verloren heeft, weet minder van de verwoesting dan zijn dode zoon. Wie in het hinterland zat, heeft de wereldondergang alleen vanuit historisch perspectief beleefd, de Grote Oorlog van onze jaren, zoals je vroeger oorlogen tussen Rome en Carthago had. Zo iemand bleef op de hoogte van de huidige oorlog door het lezen van de krant, zoals hij over vroegere oorlogen gelezen had in schoolboeken. Het maakt nog steeds uit of iemand iets zelf dan wel via zijn zonen aan den lijve ondervonden heeft.

Wij zijn de zonen. Wij hebben de relativiteit van de nomenclatuur en zelfs van de dingen leren kennen. In dat ene halfuur dat aan een bestorming voorafging, denderden we over de kromme en belachelijke wegen die de cultuur van onze voorouders heeft afgelegd. In die ene minuut die ons scheidde van de dood, maakten wij korte metten met onze hele traditie, onze taal, onze wetenschap, literatuur en kunst; met ons hele culturele verle-

den. In één minuut wisten we meer van de *waarheid* dan alle waarheidszoekers ter wereld. Wij zijn de opgestane doden. Met de kennis van de andere wereld op zak keren wij terug naar de onwetende bewoners op aarde. We bezitten de argwaan van de bovenaardse kennis.

Al wat we sinds onze opstanding hebben meege- maakt, zowel in het Noorden als in het Oosten, heeft onze argwaan alleen maar groter gemaakt. We ver- vreemdden telkens weer van onze jeugd. Het was alsof we teruggekeerd waren om de hele verwoesting opnieuw te beleven. En wij, die bijna rechtstreeks van de studie van de Dertigjarige Oorlog naar de wereldoorlog moes- ten trekken, hebben het gevoel dat de Dertigjarige Oor- log in Duitsland nog volop woedt. Het lijkt ons onvoor- stelbaar dat ergens de witte steden uit de dromen van onze kinderjaren zijn blijven schitteren.

Het lijkt ons onvoorstelbaar dat de continuïteit van de vrede nog ergens bestaat en de grote en rijke cultuur van het antieke en middeleeuwse Europa overeind is gebleven. Sinds onze wederopstanding maken we het ontstaan van een heel nieuwe cultuur mee, we beleven een revolutie in het Nabije Oosten, een lichte aardver- schuiving in het Verre Oosten en tegelijk de technische wonderen uit Amerika. Opgesloten in een land waar men een kinderlijk heimwee voelt naar vroeger en tege- lijk mensen van vlees en bloed wil veranderen in wezens van ijzer en staal, in een eigenaardig land waar de halve bevolking gelijktijdig twee zo uiteenlopende en onver- zoenlijke verschijnselen kan bewonderen als een mili- taire parade en een luchtballon, in een land dat even fijnbesnaard als technisch onderlegd is – maken we voortdurend de kleine botsingen en grote oorlogen mee tussen het verleden en de toekomst, overgeleverd als we zijn aan de klassieke, katholieke, Europese invloed van

het Westen, aan die van het revolutionaire Oosten en aan die van het kapitalistische Amerika. Deze oorlog zal meer dan dertig jaar duren.

Want het is oorlog, dat weten wij, beëdigde experts van de slagvelden. We begrepen meteen dat we van een klein op een groot slagveld waren thuisgekomen. Als we Duitsland verlaten, is het alsof we op vakantie gaan. Hoe vreedzaam en naïef is alles daar nog! Hoe weinig beseft de wereld dat er lawines op ons afkomen! Zullen ze niet tot hier komen? Zullen ze hier al in hun kracht gebroken zijn? Zal de nieuwe cultuur, waaraan verwoesting voorafgaat, hier net als vroeger halt houden uit respect voor de levende monumenten van oude culturen en het op een akkoordje gooien?

Gelukkig land van mijn kinderjaren, dat zo ver en veilig ligt dat er geen stormen woeden, waar tijd is voor redelijkheid en vredesconferenties, terwijl wij hier boven overgeleverd zijn aan het eerste, onberedeneerde en nog niet tot onderhandelingen geneigde geraas van de elementen. Gelukkig land waar je weer kunt dromen en leert geloven in de machten van het verleden, waarvan we dachten dat ze, zoals zoveel dingen, een vergissing en een verzinsel uit de boeken waren!

De zon is jong en krachtig, de hemel hoog en diepblauw, de bomen donkergroen, dromerig en oeroud. En brede witte straten die al honderden jaren zon hebben opgeslorpt en weerkaatst, leiden ons naar de witte steden met hun platte daken, die lijken te willen bewijzen dat je hier helemaal geen gevaar van boven te duchten hebt en nooit ofte nimmer in een donkere afgrond kunt storten.